

Religious Ritual, Cognition and Culture

Religion and Cognition in Context

(Aarhus, 28. – 30. května;
31. května – 1. června 2008)

Eva Klocová, FF MU, Ústav religionistiky

Na přelomu letošního května a června se v Dánsku uskutečnila konference *Religious Ritual, Cognition and Culture* a navazující workshop *Religion and Cognition in Context*. Konference a workshop jsou součástí projektu *Religion, Cognition and Culture*, o kterém jste si mohli (a stále můžete) víc přečíst v *Sacra* 02/2007.¹

Jak se dá už z názvů odhadnout, jedná se o setkání tzv. „kognitivců“, a skutečně, v seznamu účastníků se vyskytovala taková jména jako Luther H. Martin, Ilkka Pysiäinen, Emma Cohen nebo Harvey Whitehouse.

Toto setkání proběhlo v komorním, přátelském duchu. Vzhledem k počtu zúčastněných (cca 70) nebylo zapotřebí dělit jednotlivé výstupy do různých tematických bloků. Konference i workshop tak proběhly v jedné jediné přednáškové místnosti a coffee-breakovém prostoru před ní.

Na obsahu příspěvků bylo možné pozorovat obrovskou různorodost přístupů a pojetí, která v tomto poměrně mladém proudu existuje. Kognitivní přístup není jednotnou, komplexní metodologickou platformou, ale spíše určitým východiskem pro další zkoumání. Spektrum výzkumů jednotlivých přispívajících se tak pohybuje od antropologických terénních výzkumů po počítačové simulace.

Joseph Bulbulia je představitelem spíše teoretického proudu. Ve svém příspěvku *Religion and the Human Nest* se zamýšlel nad teorií her a její aplikací na evoluci a vývoj druhů. V dalším kroku pak tuto aplikaci posunul k problematice toho jakým způsobem a proč si skupiny vytváří náboženské vědomí.

Jako sociologický by se dal označit přístup Richarda Sosise, jehož výzkum náboženského chování jako odpovědi na stresovou situaci a nejistotu (*Ritual and Coping with Uncertainty: Religious Israeli Women's Responses to War*) je založen především na dotazníkovém sběru dat.

Britský psychiatr Quinton Deeley vystoupil s příspěvkem *Ritual, Possession, Trance and Amnesia: Perspectives from Anthropology and Cognitive Neuroscience*. Jeho práce se pohybuje na pomezí neurologie, psychiatrie a antropologie. Quinton Deeley je tak živoucím důkazem toho, že tyto obory je možné úspěšně skloubit v jedné osobě. To samozřejmě neznamená že by každý kognitivní religionista měl mít vystudované kromě religionistiky ještě nejrůznější další fyziologické a psychologické obory, ale spíše to, že orientace v těchto oblastech je žádoucí a že i psychiatr a neurolog má co říci k otázkám studia náboženských jevů.

¹ Blaško, J.: „Konference: Symbolization in Religion, Cognition and Culture, Aarhus 31. 5–2. 6. 2007“, *Sacra* VI, 2: 188–190.

Gudmundur Ingi Markússon představil ve své studii *Appraisal, Communication and Religion: T- patterns in Human Interaction Involving Social Information on Religious and Secular Backgrounds* velice zajímavou metodu psychologického výzkmu výrazných rysů v interakčním chování. Vzhledem k tomu, že se jednalo o pilotní studii k celému projektu, zajímavější bylo seznámení s danou metodou, spíše než konkrétní výsledky.

Fenomémem, který přitáhl nejvíce pozornosti z hlediska teorií rituálu, byla v tomto roce chůze po žhavém uhlí (firewalking). Hned dva výzkumné týmy představily projekty zabývající se tímto rituálním úkonem. Každý se sice soustředil na jinou geografickou a kulturní oblast (Španělsko, Balkán), ale právě to může příště sloužit k zajímavým výsledkům srovnání.

Obsahově nejslabší příspěvky představili účastníci z Tchaj-wanu, u kterých nebylo příliš zřejmé, co mají společného s kognitivním přístupem. Za silně diskutabilní (především co se přínosu týče) lze považovat i počítačovou simulaci Donalda M. Braxtona.

Zajímavých a kvalitních příspěvků bylo samozřejmě mnohem více, ale namísto jejich vypisování bude možná užitečnější uvést, že abstrakty všech příspěvků jsou k dispozici na webu teologické fakulty aarhuské univerzity² a že pokud se chcete přesvědčit o kvalitě těchto konferencí, možnost účasti není nijak omezená.

Co se týče obecného zhodnocení přínosu této konference, nelze než souhlasit s tím že se jedná o událost, která by neměla uniknout pozornosti religionistů, kterým není lhostejný současný stav teorie a metodologie.³ To ostatně bylo vidět i na podzimní brněnské konferenci EASR, kde byla kognitivní religionistika zmiňována v mnoha příspěvcích, právě jako jeden z nejvýznamnějších současných přístupů ve studiu náboženství.

Podobně jako obsahová stránka konference, i její organizace a zázemí si zaslouží hodnocení plné superlativů. Zde si zaslouží být zmíněni tři pánové, jejichž zásluhou tomu tak bylo. Prvním z nich je Armin W. Geertz, hlavní organizátor a vedoucí výzkumného projektu, který dokáže se stejným zaujetím mluvit o teorii religionistiky, jako vyprávět severské lidové příběhy. Další – Jeppe Sinding Jensen se zasloužil nejen o naše obohacení z hlediska vědy, ale také o naplnění našich žaludků a je zde nutno poznamenat, že na roastbeef z páteční večere budou někteří z nás ještě dlouho vzpomínat.

Jesper Sørensen, třetí z organizátorů je také významnou a nepřehlédnutelnou osobností v oblasti kognitivní religionistiky (nejen pro svoji výšku).

Nedílnou součástí kampusu univerzity, na které konference probíhala tvoří rozsáhlý park. Cesta k budově teologické fakulty, kde se konala konference vedla právě přes něj. Takže už cestou jsme se mohli příjemně naladit zeleným klidem stromů a jezírek. A vzhledem k tomu, že celou dobu bylo krásné počasí, stálo to opravdu za to.

² Srov. výše citovaný článek J. Blaško (2007: 189).

³ Jan Blaško: „Konference...“188–190:189.